

Arthur Schopenhauer

Génius, Umění, Láska, Světec.

Nakladatelství Votobia Olomouc, 1994

(vybrané pasáže pouze pro účely kurzu)

"SVĚT JE MÁ PŘEDSTAVA": - toto je pravda, platící pro každou žijící a poznávající bytost; ačkoliv pouze člověk sám si ji může abstraktně uvědomit: a činí-li tak vskutku, tehdy dostavila se u něho filosofická rozvaha. Pak stane se mu zřejmým a jistým, že nezná žádného slunce a žádné země; nýbrž vždy a jen oko, jež slunce zří, a ruku, jež zemi cítí; že svět, obklopující jej, je zde pouze jako představa, tj. veskrze ve vztahu k něčemu jinému, k představujícímu, jímž je on sám.

Co nás však nyní k zkoumání nabádá, je právě, že nestačí nám vědět, že máme představy, že jsou také či onaké a podle těch či oněch zákonů, jichž obecným výrazem vždy zůstává věta o důvodu,* spolu související. Chceme znáti smysl oněch představ: ptáme se, není-li tento svět ničím více, než představou; kdyžtž v tomto případě by nás musil míjet jako bezpodstatný sen či strašidelná mátoha, naší pozornosti nehoden; či je-li ještě něčím jiným, ještě něčím vedle toho, a čím pak je. Tolik je okamžitě zřejmo, že to, po čem se tážeme, musí být něčím od představy veskrze a celou svou podstatou dokonale rozdílným; že mu proto i její formy a zákony musí být zcela cizí; že proto dále nebude možno dospět k němu od představy po niti oněch zákonů, jež svazují pouze objekty, představy mezi sebou (a to jsou přece útvary věty o důvodu).

Vidíme již zde, že zvenčí není možno přijít podstatě věci na kloub: neboť ať jakkoli zkoumáme, nevyzískáme ničeho než obrazů a jmen, tomu podobni, kdo okolo hradu obchází, marně hledaje vchod a zatím jen fasády skizuje. A přece je to cesta, kterou šli všichni filosofové přede mnou.

SVĚT JAKO VŮLE. - Vskutku nebylo by možno nalézt hledaný smysl světa, stojícího vůči mně jenom jako moje představa, nebo přechod od něho, jako prosté představy poznávajícího subjektu k tomu, čím by nad to ještě byl, kdyby badatel sám nebyl ničím více, než čistým poznávajícím subjektem (okřídlenou andělskou hlavou bez trupu). Nuže i on sám kotví v onom světě, nacházeje se v něm jako individuum, tj. jeho poznání (podmiňující to nositel celého světa

jako představy) je veskrze zprostředkováno tělem, jehož afekce... jsou východiskem rozumu pro nazírání onoho světa. Toto tělo je poznávajícímu subjektu představou jako každá jiná, objektem mezi objekty: pohyby, úkony jeho nejsou mu potud známy jinak, než změny všech ostatních názorných objektů a byly by mu stejně tak cizí a nesrozumitelné, kdyby mu jejich smysl nebyl odkryt zcela jiným způsobem. Neboť jinak zřel by své jednání vyplývat z daných motivů se stálostí přírodního zákona, právě jako změny ostatních objektů z příčin, popudů, motivů. Označil by pak vnitřní, nesrozumitelnou mu podstatu oněch projevů a úkonů svého těla rovněž jako nějakou sílu, či kvalitu, či nějaký charakter, jak libo, aniž by dále nabyl jakéhokoli náhledu v ně. Než tomu všemu není tak: v pravdě je subjektu poznání, zjevujícímu se jako individuum, dáno slovo, řešící hádanku: a tímto slovem je vůle. Ono a jenom ono skýtá mu klíč k vlastnímu jeho zjevu, zvěstuje mu smysl, dává mu zřít do vnitřního dění jeho bytí, jeho jednání, jeho pohybů. Subjektu poznání, vystupujícímu svou identitou s tělem jako individuum, je tělo to dáno dvojím, zcela rozdílným způsobem: jednou jako představa v rozumovém názoru, jako objekt mezi objekty a jejich zákonům podrobené; po druhé a současně zcela jinak, totiž jako ono, každému bezprostředně známé, označované slovem vůle.

Právě stanovená totožnost vůle s tělem může být (jak zde a sice po prvé učiněno a v dalším víc a více bude rozvedeno) pouze prokázána, tj. být vyzdvižena z bezprostředního vědomí, z poznání in concreto, k věděni rozumu, nebo přenesena v poznání in abstracto: nemůže však - pro svou povahu - nikdy být dokázána, tj. být odvozena jako zprostředkované poznání z jiného bezprostředního, právě proto, že je sama tím nejbezprostřednějším; a když jí takto neuchopíme a nepodržíme, marně bychom očekávali, že dospějeme k ní poznovu nějak zprostředkovaně, jako k poznání odvozenému... Chtěl bych proto této pravdě dát přednost před všemi ostatními a nazvat ji pravdou po výtce filosofickou.

Kdo se mnou nabyl tohoto přesvědčení, tomu stane se - samo sebou - klíčem k poznání nejvnitřnější podstaty celé přírody, tím, že přenese je nyní na všechny ty zjevy, které mu nejsou dány (jako je tomu u jeho vlastních) v bezprostředním poznání vedle zprostředkovaného, nýbrž pouze v tomto druhém, tedy jednostranně,

pouze jako představa. Nejen v těch zjevech, jež jeho vlastním jsou zcela podobny, u lidí a zvířat, najde jako nejvnitřnější jejich podstatu tutéž vůli; nýbrž postupná úvaha k tomu ho dovede, aby poznal, že i síla, v rostlině se dmoucí a vegetující, ano i síla, jíž krystal se tvoří, ta, jež střelku k severu obrací, ta, jejíž úder mu z dotyku nesourodých kovů bije vstříc, ta, jež v příbuznostech látek jako prchání a hledání, rozlučování a slučování se jeví, ano posléze tíže, jejíž tíhnutí veškeru hmotu tak mocně pohání, kámen k zemi a zemi k slunci přitahující, - že ony všechny jsou jen ve zjevu různé, vnitřní svou podstatou však týmž, co mu bezprostředně tak důvěrně a lépe než vše ostatní je známo, týmž, co tam, kde nejzřetelněji vystupuje, nazývá se vůlí. Tento způsob úvahy je jediný, který nám dovolí nezastavit se jen u zjevu, nýbrž dovádí nás k věci o sobě. Zjev je představa a více nic; každá představa, ať již druhu jakéhokoli, každý objekt, jsou zjevy. Věc o sobě je jediné vůle: pak není vůbec představou, nýbrž zcela odlišna od ní: je tím, čeho každá představa, každý objekt jsou zjevem, patrností, objektitou (zpředmětněním). Je nejvnitřnějším, je jádrem všeho jednotlivého i celku: zjevuje se v každé slepě působící síle přírodní: zjevuje se i v uváženém jednání lidském, kdy velká rozdílnost jich obou dotýká se jen stupně jejich zjevování se, ne podstaty zjevu.